

با امضاهای طلایی؛

راه ورود وکلای جوان را به حرفه وکالت سدن کنیم

امیرعلی بینام
همته نامه بازار کار

موضوع اشتغال فارغ التحصیلان رشته های وکالت، پیامدهای قانون تسهیل صدور برخی مجوزهای کسب وکار، آزمون وکالت، استقلال کانون ها، ورود برخی گروه ها بدون آزمون به حرفه وکالت، اشتغال بازنشستگان در رشته وکالت، نظارت بر وکلا و آینده حرفه وکالت و ... از موضوعات مهم در حوزه وکالت محسوب می شود.

سخنان دکتر ابراهیم کیانی، سرپرست اتحادیه سراسری کانون های وکلای دادگستری ایران (اسکودا)، دکتر محمود حبیبی، نایب رئیس اسکودا، و محمد شاه محمدی، رئیس کانون وکلای دادگستری مرکز، نشان می دهد اختلاف موجود صرفاً بر سر تعداد وکلا نیست؛ بلکه به پرسش بزرگ تری بازمی گردد: چگونه می توان میان حق جوانان برای دسترسی به بازار کار و ضرورت حفظ کیفیت خدمات حقوقی تعادل ایجاد کرد؟

افزایش تعداد وکلا؛ آیا به افزایش اشتغال منجر می شود؟

یکی از نکات قابل توجه در سخنان رئیس کانون وکلای مرکز، اشاره به افزایش میانگین سنی پذیرفته شدگان آزمون وکالت بود. شاه محمدی اعلام کرد میانگین سنی پذیرفته شدگان حدود ۱۰ سال افزایش یافته و کانون در حال استخراج آمار دقیق این موضوع است. او همچنین گفت بخشی از پذیرفته شدگان جدید، پیش از ورود به حرفه وکالت در مشاغل دولتی یا خصوصی فعال بوده اند. این موضوع یک پرسش مهم درباره سیاست اشتغال ایجاد می کند: آیا افزایش ظرفیت ورود به حرفه الزاماً به نفع جوانان تمام شده است؟ اگر افرادی که در مشاغل دیگر سابقه و موقعیت شغلی دارند، همزمان وارد حرفه وکالت شوند، ممکن است بخشی از ظرفیت بازار به افرادی اختصاص یابد که پیش از این نیز دارای شغل بوده اند. شاه محمدی معتقد است در چنین شرایطی حتی احتمال دارد فرد دو شغل را با کیفیت پایین دنبال کند؛ وضعیتی که به گفته او می تواند هم به خود فرد و هم به مردم آسیب برساند. در واقع، مناقشه بر سر قانون تسهیل از نگاه کانون ها یک وجه دیگر نیز دارد: تعداد ورودی ها با تعداد فرصت های شغلی واقعی یکسان نیست.

«امضاهای طلایی» و فرصت های نسل جدید

کیانی در سخنان خود موضوع دیگری را مطرح کرد که به ساختار فرصت های شغلی در حرفه وکالت مربوط می شود. او از وجود آنچه «امضاهای طلایی» بازنشستگان در مسیر ورود به حرفه وکالت خواند انتقاد کرد و گفت اگر هدف سیاست گذار حمایت از جوانان است، باید به این مسئله نیز توجه شود. این سخنان در واقع بحث را از «آزمون وکالت» به «توزیع فرصت در بازار وکالت» منتقل می کند. ممکن است جوانی بتواند در آزمون پذیرفته شود، اما پس از دریافت پروانه با بازار کاری مواجه شود که ظرفیت محدودی برای جذب وکیل جدید دارد. در چنین شرایطی، افزایش تعداد پذیرفته شدگان به تنهایی نمی تواند اشتغال پایدار ایجاد کند. از همین منظر، شعار حمایت از اشتغال جوانان زمانی معنا پیدا می کند که علاوه بر تسهیل ورود، امکان فعالیت حرفه ای، دسترسی به بازار، آموزش کاربردی و کسب درآمد نیز برای آنان فراهم شود.

ورود بدون آزمون؛ مسئله ای که همچنان محل بحث است

در کنار قانون تسهیل، موضوع صدور پروانه وکالت برای برخی گروه ها بدون شرکت در آزمون نیز در نشست خبری کانون مرکز مطرح شد. شاه محمدی تأکید کرد که این موضوع به معنای حذف آزمون وکالت نیست و قانون برای برخی گروه های مشخص شرایطی را تعیین کرده است.

بر اساس توضیحات وی، برخی نمایندگان مجلس که پیش از نمایندگی دارای مدرک حقوق بوده و یک دوره کامل نمایندگی را سپری کرده اند، قضات بازنشسته یا دارای سابقه مشخص قضایی و همچنین برخی کارکنان حقوقی دستگاه های دولتی در صورت احراز شرایط قانونی می توانند بدون آزمون درخواست پروانه کنند. رئیس کانون وکلای مرکز تأکید کرد که این موضوع نباید به گونه ای اطلاع رسانی شود که گویی هر فرد دارای مدرک حقوق می تواند بدون آزمون پروانه وکالت دریافت کند. با این حال، همین استثنای قانونی نیز بخشی از بحث گسترده تر درباره عدالت در دسترسی به حرفه وکالت و نحوه تنظیم بازار کار این حرفه را تشکیل می دهد.

کانون ها: استقلال، شرط تنظیم حرفه

بخش دیگری از سخنان کیانی به استقلال کانون های وکلا اختصاص داشت.

سرپرست اسکودا گفت مکاتبات مجلس و قوه قضاییه در موضوعات مرتبط با نهاد وکالت از طریق اتحادیه انجام می شود و اسکودا به عنوان هماهنگ کننده میان ۲۹ کانون وکلا شناخته شده است.

حبیبی معتقد است مسئله اصلی، کیفیت افرادی است که وارد حرفه ای می شوند که مستقیماً با جان، مال و حقوق مردم ارتباط دارد. از این منظر، وکالت یک شغل عادی تلقی نمی شود که بتوان صرفاً با هدف کاهش بیکاری، استانداردهای ورود به آن را پایین آورد. نایب رئیس اسکودا با استناد به ماهیت امانی حرفه وکالت و قضاوت گفت مسئولیت هایی از این دست باید به افرادی سپرده شود که صلاحیت علمی و حرفه ای لازم را دارند. او تصریح کرد که مسئله کانون ها با ورود جوانان به بازار کار نیست؛ بلکه نگرانی اصلی ورود افرادی با سطح علمی پایین به حرفه وکالت است.

حبیبی حتی این پرسش را مطرح کرد که آیا فردی که با نمرات بسیار پایین وارد حرفه وکالت می شود، بنیان علمی لازم برای دفاع از حقوق مردم را دارد یا خیر. به اعتقاد وی، آموزش های بعد از ورود به حرفه نیز نمی تواند به طور کامل جایگزین ضعف پایه علمی شود.

آزمون وکالت؛ حذف نشده، اما محل مناقشه است

محمد شاه محمدی نیز با تأکید بر اینکه آزمون وکالت حذف نشده است می گوید: کانون طبق قانون موظف است هر سال یک آزمون برگزار کند و آزمون وکالت سال ۱۴۰۵ نیز در اواسط آبان برگزار خواهد شد.

بر اساس توضیحات ارائه شده، داوطلبان سهمیه عادی در صورت کسب ۷۰ درصد امتیاز و تراز یک درصد برتر و داوطلبان دارای سهمیه در صورت کسب ۶۰ درصد تراز یک درصد برتر، پس از احراز سایر شرایط قانونی، می توانند وارد دوره کارآموزی شوند. با این حال، مسئله اصلی برای کانون ها اکنون صرفاً برگزاری آزمون نیست؛ بلکه سطح علمی پذیرفته شدگان و کیفیت آموزش پس از پذیرش است.

شاه محمدی با اشاره به این موضوع گفت مردم زمانی که به یک وکیل مراجعه می کنند، انتظار دارند حاکمیت استانداردهای لازم را در صدور مجوز رعایت کرده باشد.

از همین رو، به اعتقاد کانون وکلا، داشتن مدرک دانشگاهی به تنهایی نمی تواند تضمین کننده توانایی فرد برای ارائه خدمات تخصصی حقوقی باشد.

از لیسانس بیکار به وکیل بیکار رسیدیم

دکتر ابراهیم کیانی هرگانی سرپرست اسکودا با اشاره به وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان حقوق می گوید: اگر هدف قانون گذار واقعاً ایجاد اشتغال برای جوانان بوده است، باید نتیجه سیاست های جدید در بازار کار نیز بررسی شود. کیانی با بیان اینکه باید اشتغال جوانان رشته حقوق تضمین شود، گفت: «متأسفانه از لیسانس بیکار به وکیل بیکار رسیدیم.» این جمله، به نوعی محور انتقادات اتحادیه کانون های وکلا از نحوه اجرای قانون تسهیل صدور برخی مجوزهای کسب وکار است. از نگاه منتقدان این قانون، افزایش تعداد پذیرفته شدگان لزوماً به معنای ایجاد شغل پایدار برای آنان نیست. مسئله ای که اکنون مطرح می شود این است که آیا صرف عبور افراد بیشتری از مرحله ورود به حرفه، می تواند مشکل اشتغال را حل کند یا آنکه بازار خدمات حقوقی به ظرفیت واقعی جذب نیروی جدید نیاز دارد؟

کیانی در همین زمینه از آنچه «امضاهای طلایی» بازنشستگان در مسیر ورود به حرفه وکالت خواند انتقاد کرد و گفت اگر دغدغه اصلی موافقان قانون تسهیل، اشتغال جوانان و فارغ التحصیلان حقوق است، باید موانع واقعی ورود و فعالیت نسل جدید نیز مورد توجه قرار گیرد.

این دیدگاه، بحث اشتغال وکلا را از سطح آزمون و پذیرش فراتر می برد و آن را به ساختار بازار خدمات حقوقی، نحوه توزیع فرصت ها و امکان فعالیت اقتصادی و حرفه ای وکلا مرتبط می کند.

اختلاف اصلی؛ اشتغال یا کیفیت؟

در سوی دیگر این بحث، محمود حبیبی، نایب رئیس اسکودا، تأکید کرد که مخالفت کانون های وکلا با قانون تسهیل، مخالفت با اشتغال جوانان نیست.

به گفته او، کانون های وکلا از زمان مطرح شدن طرح قانون تسهیل در مجلس با آن مخالفت کردند و جلسات و رایزنی های متعددی نیز برای جلوگیری از تصویب آن انجام شد، اما در نهایت قانون به تصویب رسید.